

Sak 30-21 Differensiering av renovasjonsgebyr – vegen vidare

Tilråding til vedtak

Styret drøfta saka. Styret ber om at tilråding til vedtak vert å legge fram på neste ordinære styremøte.

Saksutgreiing

Samandrag:

Kommunestyret i Volda bad samrøystes ved handsaminga av gebyrforskrifta for 2021, om vurdering av eiga ordning for einslege med små avfallsmengder.

Vi har vurdert renovasjonsforskrifta, og kan ikkje sjå at å innføre 80 l behaldar for restavfall for dei med små avfallsmengder, på nokon måte vil bryte med gjeldande regelverk eller føresetnadene i forskriftene.

I gebyrforskrifta for 2022, kjem vi derfor med tilråding om å innføre 80 l behaldar for restavfall for dei med små avfallsmengder. Dei vil ha tilnærma same leveringsmengde med restavfall pr måned som for dei som delar ein 140 L behaldar i dag (70 l), og tilrådinga vil vere gebyr på 90 % av standardgebyr.

Kommunestyret i Ørsta vedtok ved sin handsaming av gebyrforskrifta for 2021 slikt vedtak punkt 2:

2.Kommunestyret ber VØR kome med ei sak om reduksjon til halv pris når 2 abonnentar delar på dunkar til avfall.

Vi tolkar dette vedtaket som eit ynskje om ei sak om differensierte gebyr, sjølv om vedtaket formelt gjekk på når 2. abonnentar deler behaldar. Sist kommunestyra handsama prinsipp for gebyr-differensiering, var i år 2000. Det er såleis forståeleg at ein no vil ha ein ny gjennomgang, slik vi følgjer opp i denne saka.

Rfid: (radio, frekvens, identification)

Eit tema går att i denne saka, og det er Rfid. Rfid er ein elektronisk identitetschip som er festa på kvar enkelt oppsamlingseining. Den er kopla mot eigedomen i renovasjonsselskapet sitt styringssystem, og er unik for kvar oppsamlingseining. Den les tømmetidspunkt og kan og lese vektorer i kontakt med bilen som tømmer. Utstyret på bilen sender over elektronisk data etter kvart som tømninga skrid framover. Opplysningane er ved alternativ 1 og 2 nemnt nedanfor, grunnlag for fakturering av gebyr.

I skrivande stund har eg ikkje oversikt over kostnad med Rfid, men det har vore nemnt investering på 3,0 mill. kr i brikker, utstyr på bilar, og i datasystem som skal takle det. 1,7 årsverk til å montere det. Vedlikehaldskostnad og avskrivning i storleik 2,0 mill kr. pr år. Omrekna i gebyr, ca. kr 250,-inkl mva frå og med år 2. Vi må rekne eit kalenderår for å få alt på plass.

Mykje tyder likevel på at Rfid kjem uansett. De kan såleis ikkje brukast som eit argument for eller mot ei omlegging av gebyrsystemet.

Tre type modellar i bruk

I avfallsbransjen er det i hovudsak tre ulike modellar for differensiering av gebyr som er i bruk.

Alt.0. Nordfjord Miljøverk (NOMIL) / Remidt (Nordmøre, Trønd) IRIS (Bodø) /VØR

Alt 1. BIR (Bergensområdet) / Avfall Sør (Kristiansand området)

Alt 2. Remiks (Tromsø), RIR (Romsdal Interkommunale Renovasjonsselskap)

Alt.0. er dagens måte å differensiere på.

Inndeling i gebyr i standard-, storhushald-, ulike samarbeidsvarianatar, kompostering-, storhushald ekstra

Fordelane med alternativ 0, slik vi ser det, er enkelt og innarbeida system, ein grei valfridom og kan driftast med relativt låg administrativ innsats. Innretninga på gebyrstorleiken mellom dei ulike typane gebyr, gir høg materialgjenvinning.

Alt. 1. BIR modellen

Har valfri vekeshenting av restavfall. Ein betalar for minimum 12 hentingar pr år, og betalar ekstra når ein får tøm behaldar oftare. Systemet krev unik elektronisk rfid merking av alle behaldarar kopla mot abonnement, og dataprogram i bilar og i administrasjon som handterer tømningane på ein sikker måte, då tømninga er grunnlag for faktura på gebyr.

Vi ser den som uaktuell for oss, då minsteleveringa hos BIR er standard for VØR med restavfall henting kvar fjerde veke. Vi køyrer 16 ruter i dag pr måned med henting av restavfall i dag, og må ved BIR sin variant, i så fall ha tilbod om 16 ruter pr veke. Vi trur dei aller fleste vil velje billigast alternativet, og dermed blir det ein del tomkøyting av bilane våre i tre av fire veker pr. måned. Slik vi ser det, vil det ha dårleg klima og miljøeffekt og i tillegg auke kostnadene våre med fleire bilar og tilsette.

Det må og nemnast at alt 1. gir låg materialgjenvinningsgrad hos dei som har det. BIR oppnår 26,5 % materialgjenvinning. VØR 58,6 %

Alt 2. Inndeling i fast og variabelt gebyr.

Ein modell som hos RIR, der om lag 60 % er fastgebyr og 40 % er variabelt gebyr, tatt utgangspunkt i standardgebyret.

I det variable gebyret ligg det betaling for behaldareininga, tømninga av behaldar og innhaldet i behaldar.

Kostnadsdekninga på miljøstasjonane, er 70 % gjennom gebyret, medan 30 % er gjennom bruk av stasjonane og då betaling for dei fraksjonane som ikkje går til materialgjenvinning.. Fritak for gebyr for fastdelen av gebyret, vert ikkje gitt når hus er tomme. Berre for den variable delen.

Detalj opplysningane som trengst for å operere systemet, er Rfid brikker på behaldarane, slik at ein kan dokumentere tilknytning mellom behaldarid og tømning, og slik få korrekt gebyrgrunnlag.

Omfordelingseffekten ved utvida rabatt til dei som samarbeidar, gjer at standardgebyret må aukast med ca. 9 % i år 1.

Gebyrreduksjon vil slå positivt ut for dei som samarbeida om behaldarar og har disponibelt restavfall ned mot minstekravet på 70 l pr måned. Disse oppnår rabattar i gebyr i høve i dag på mellom 1 og 13 %.

Likeså vil dei som i dag har 240 l restavfall og 360 l restavfall, få rabattar på 15 og 36 % når ein nyttar RIR sine variablar. Det kan justerast på hos VØR, om ein politisk ynskjer det.

Miljødirektoratet (MD) i rapport M-2021.

I rapport M-2021 av 30.04.2021, foreslår MD, å innføre pålagde «betal for det du kastar» ordningar frå 2025. Dette for å stimulere til meir materialgjenvinning.

Forslaget er kontroversielt. M.a. har Samfunnsbedriftene (KS bedriftene) karakterisert meldinga til departementet som evt. må ta den politiske avgjersla i form å lage ei forskrift, som eit forsøk frå MD på å overstyre lokalt sjølvstyre.

«Betal som du kastar» krev registrering av alle behaldarar med unike id brikker (Rfid), standplass og vekt / registreringseining montert på alle bilane.

Representantskapet har tidlegare vedteke å undersøkje om vi skal gå for Rfid merking, men då som eit ledd i å betre kundeinformasjonen, ved at kundane kan følgje med på tømning og avviksrapportering via «Min renovasjon».

På styremøtet den 8 juni vert det ein eigen presentasjon om bruk av Rfid brikker.

Røynslene med Rfid er positive, men med vektbaserte ordningar er røynslene ikkje udelt positive. Forskingsrapportar frå EU (Dahlen & Lagerkvist 2009) og erfaringane hos naboselskapet vårt SSR som hadde slikt i ei periode, fortel begge om avfall som «forsvinn» over til containerar eigd av næringslivet, auke i villdumping, «nabohjelp» med meir. Vedlikehaldskostnadene med vektsystema er og relativt høge får vi opplyst frå leverandør av renovasjonspåbygg (NTM).

Administrativt er vi derfor ikkje udelt positive til eit slikt tiltak. Men vert det pålegg frå sentralt eller lokalt hald, så må vi innføre det. Ei eventuell omlegging av differensieringssystemet no, bør difor vere førebudd for vekt.

Differensiering i VØR frå 2001 og fram til no.

VØR sin måte å differensiere gebyr på har stått relativt fast i over 20 år. Slik sett har det vore ei vellukka ordning. Dei faste kostnadene som i røynda står for mesteparten av VØR sine kostnader, er dekt inn i alle gebyr.

Ulempa er at den ikkje er tilpassa krav om vektregistrering, som er ein del av tida vi lever i. Nokre synest at inndelinga i standard og storhushald er pedagogisk tung å forstå.

På den andre side har VØR langt betre materialgjenvinningsresultat, enn dei som nyttar andre modellar for differensiering.

Og nettopp trong for høgare materialgjenvinningsgrad er motivasjonen i MD for å krevje vektregistrering.

Kva inneber differensiering av gebyr og kva skjer når detaljeringsnivået aukar ?

I vegleiar frå MD står det i klartekst: Differensiering av gebyr inneber at nokon skal betale meir i gebyr, og nokon skal betale mindre i gebyr.

Avfallsselskapet eller kommunen skal ha sine inntekter som før.

Når ein aukar detaljeringsgraden i felles ordningar, vil dei administrative kostnadane med meir detaljert kontroll av behaldarar og utstyr, pluss meir individuell handsaming av alle gebyr, auke.

I dag har vi ei varelinje på faktura til ab. Dersom ein går for alt 2. aukar dette til mellom 5 og 10 varelinjer. Slik omlegging kan ikkje køyrast over maskinelt. Det må gjerast manuelt. Omlegging og vedlikehald vil krevje minst ei varig stilling meir i administrasjon. Kostnad med kontorplass og sosiale kostnader, er ca. kr 100,- pr abonnent inkl. mva.

Vidare saksgang

Denne saka har mykje politikk i seg, og for å unngå at vi kjem i same situasjon som var i perioden 2001 – 2006, der vi år for år fekk «signal» frå formannskap og kommunestyre om «litt større forskjellar» eller «litt mindre forskjellar» i type abonnement til neste år, foreslår eg denne gangen følgjande saksgang.

Styret får saka til drøfting no i juni. Deretter tar vi med innspela frå styret og legg fram sak til vedtakshandsaming i august.

Om styret då landar sitt råd, går saka til representantskapet der det og vert lagt opp til god tid til handsaming. Om representantskapet sluttar seg til det så går saka til kommunestyra for å få prinsippa fastsette, eller som melding om vurderinga.

I den vidare saksutgreiinga går vi meir inn på detaljar. For å ikkje gjere dette for omfangsrikt, har eg delt det inn i ulike tema som kan lesast kvar for seg.

Petter Bjørdal
Dagleg leiar VØR

Tema 1: Lovgrunnlag og meldingar frå lovgjevar

Tema 2: Alternativ 0: Dagens modell.

Tema 3: Alternativ 2 Grunngbyr og variabelt gebyr

Tema 4: Miljøstasjon

Tema 5: Nedgravne anlegg

Tema 6: Fritidshus

Tema 7: Teknologi

Vedlegg 1: Gebyrsamanlikning RIR og VØR i 2021.

Vedlegg 2: Eksempel på gebyr.